

**НАЦІОНАЛЬНІ РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРИТЯГНЕННЯ
МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ
ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕНІ ТА ВЧИНЮВАНІ ТЯЖКІ
МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ В УКРАЇНІ (ПРОДОВЖЕННЯ ОГЛЯДУ)**

Басиста Ірина Володимирівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Станом на 14 березня 2024 року «...окрім України та Міжнародного кримінального суду (МКС), понад 20 держав вже почали власні розслідування або збирають докази воєнних злочинів в Україні». Як передає Цензор.НЕТ, про це в інтерв'ю Голосу Америки повідомив Генеральний прокурор України. «В грудні минулого року Сполучені Штати стали першою країною, яка оголосила обвинувачення чотирьом бойовикам за катування громадянина Америки, який опинився в окупації на Херсонщині. Про першу підозру також оголосила Генеральна прокуратура Литви», – розповів Костін. Діяльність Спільної слідчої групи щодо розслідування найтяжчих міжнародних злочинів, скоєних в Україні (ЛІТ, до якої входять Україна, Литва, Латвія, Польща, Естонія, Словаччина та Румунія, Офіс прокурора МКС, Євроюст і Європол¹) та Міжнародного центру з переслідування за злочин агресії проти України (ІСПА) є складовими мережі притягнення до відповідальності, яка вибудована². Варто й підкреслити, що учасники (прокурори) ЛІТ продовжили її роботу ще на два роки³. Також вже зазначалося, що «... Сполучені Штати беруть участь у роботі, 16 прокурорів із шести країн, які в Євроюсті, вже готують матеріали для майбутнього Спеціального

---

¹ РОБОТУ ЛІТ ЩОДО ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ РФ ПРОДОВЖЕНО ЩЕ НА 2 РОКИ – ГОЛОВА ЄВРОЮСТУ. INTERFAX – УКРАЇНА. 29.02.2024. <https://interfax.com.ua/news/general/970674.html>

² Наталя Джума Понад 20 країн вже почали власні розслідування або збирають докази воєнних злочинів РФ в Україні, – Костін. ЦЕНЗОР.НЕТ. 14.03.2024. https://censor.net/ua/news/3478730/ponad_20_krayin_v_je_pochaly_vlasni_rozsliduvannya_abo_zbyrayut_dokazy_voyen_nyh_zlochyniv_rf_v_ukrayini

³ РОБОТУ ЛІТ ЩОДО ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ РФ ПРОДОВЖЕНО ЩЕ НА 2 РОКИ – ГОЛОВА ЄВРОЮСТУ. INTERFAX – УКРАЇНА. 29.02.2024. <https://interfax.com.ua/news/general/970674.html>

трибуналу»⁴. «Завдання слідчих органів – зібрати безсумнівні докази»⁵. Своєю чергою українським суддям належить розглянути «десятки тисяч кримінальних проваджень щодо воєнних злочинів...і це виклик національній судовій системі», адже у деяких суддів по «20-30 засідань на день». Є припущення й щодо того, що певна кількість проваджень «відсіється» ще до судового розгляду, так як «вони об'єктивно не зможуть дійти до стадії висунення підозри та складання обвинувального акту»⁶, але є й значна кількість тих, які у майбутньому розглядатимуться у міжнародних судах, зокрема МКС⁷.

Очільник ГСУ Національної поліції у останні дні січня 2024 року у розлоному інтерв'ю повідомляв про зареєстрованих 112,5 тис. воєнних злочинів⁸. Про те, що Україна першою у світі розслідує злочини проти навколишнього природного середовища та кібератаки, як воєнні злочини, заявляв Генеральний прокурор⁹. 97 тис. злочинів – порушення законів та звичаїв війни, частина вже передана до СБУ. «На сьогодні маємо вже 2 тис. 400 підозр», переважна більшість з яких у заочних провадженнях¹⁰, по яких виникає ціла низка процесуальних та інших проблем¹¹. «22 російських військовослужбовця засуджені в Україні – за обстріли гуманітарних і евакуаційних колон, згвалтування, інші воєнні злочини»¹². Безпосередньо

---

⁴ НАТАЛІЯ ДЖУМА ПОНАД 20 КРАЇН ВЖЕ ПОЧАЛИ ВЛАСНІ РОЗСЛІДУВАННЯ АБО ЗБИРАЮТЬ ДОКАЗИ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ РФ В УКРАЇНІ, – КОСТІН. ЦЕНЗОР.NET. 14.03.2024. https://censor.net/ua/news/3478730/ponad_20_krayin_vje_pochaly_vlasni_rozsliduvannya_abo_zbyrayut_dokazy_voennykh_zlochiniv_rf_v_ukrayini

⁵ АРТУР ПРИХНО «НЕМАЄ ЖОДНОГО СЕНСУ В СОТНЯХ ВИРОКІВ БЕЗ НАЛЕЖНИХ ДОКАЗІВ», – СУДДЯ ПРО ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ РФ. 14.11.2022. [HTTPS://COURT.GOV.UA/PRESS/PUBLICATIONS/1345639/](https://court.gov.ua/press/publications/1345639/)

⁶ ТАМ САМО.

⁷ ПРОБЛЕМИ З БЕЗПЕКОЮ ЧЕРЕЗ ЗБРОЮ В КРАЇНІ НЕ БАЧУ, ЗАГРОЗИ ГРОМАДЯНАМ НЕМАЄ – КЕРІВНИК ГОЛОВНОГО СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ НАЦПОЛІЦІ. 31.01.2024. [HTTPS://INTERFAX.COM.UA/NEWS/INTERVIEW/963982.HTML](https://interfax.com.ua/news/interview/963982.html)

⁸ Там само.

⁹ Юрій Братюк В Україні зареєстрували вже майже 112 тис. воєнних злочинів. ZAXID.NET. 8.12.2023. https://zaxid.net/v_ukrayini_zareyestruvali_vzhe_mayzhe_112_tis_voyennih_zlochiniv_n1575999

¹⁰ ПРОБЛЕМИ З БЕЗПЕКОЮ ЧЕРЕЗ ЗБРОЮ В КРАЇНІ НЕ БАЧУ, ЗАГРОЗИ ГРОМАДЯНАМ НЕМАЄ – КЕРІВНИК ГОЛОВНОГО СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ НАЦПОЛІЦІ. 31.01.2024. [HTTPS://INTERFAX.COM.UA/NEWS/INTERVIEW/963982.HTML](https://interfax.com.ua/news/interview/963982.html)

¹¹ Коць С.П. (2023) Проблемні аспекти залучення та участі захисника під час спеціального досудового розслідування (in absentia). Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». №2. С. 345. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.59>; Гутник А.В. Порушення Закону України «Про захист персональних даних» на веб-сайті Офісу Генерального прокурора. «Наукова весна» 2023 : матеріали XIII Міжнародної науково-техн. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Дніпро, 1–3 бер. 2023 р.). Дніпро : НТУ «ДП», 2023. С. 352; Гутник А.В. (2023) Повідомлення про підозру у вчиненні ідеологічного та культурно-освітнього колабораціонізму: аналіз дотримання вимог ст. 277 КПК. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph ; ed. by V. M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». С. 260. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-302-6-11>

¹² ПРОБЛЕМИ З БЕЗПЕКОЮ ЧЕРЕЗ ЗБРОЮ В КРАЇНІ НЕ БАЧУ, ЗАГРОЗИ ГРОМАДЯНАМ НЕМАЄ – КЕРІВНИК ГОЛОВНОГО СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ НАЦПОЛІЦІ. 31.01.2024. [HTTPS://INTERFAX.COM.UA/NEWS/INTERVIEW/963982.HTML](https://interfax.com.ua/news/interview/963982.html)

поліція задокументувала загибель 9 тис. 700 українців, ще 11 тис. отримали поранення, майже 7 тис. зникли безвісті. Це все – цивільні особи. Серед постраждалих – 18 тис. дітей, 522 загинуло. Згідно матеріалів провадження, які є у Національної поліції, то: 14 тис. українських дітей окупанти депортували в РФ та Білорусь; встановлено, що пошкоджені та зруйновані 3 тис. 700 закладів освіти, 1 тис. 600 лікарень, майже 9 тис. об'єктів критичної інфраструктури, 185 тис. житлових будинків; українці втратили свого житла і майна більш, ніж на 40 млрд грн!¹³ Заперечуючи підставність дискусії щодо Clearview, очільник ГСУ підкреслив, що вона використовується у сукупності з проведенням фотопортретних експертиз та інших слідчих (розшукових) дій. У планах цифровізувати всі воєнні злочини за допомогою бази, наданої міжнародними партнерами та у взаємодії з ними. Пілотний проєкт вже діє в Харківській області, коли речові докази після деокупації території заносяться у одну базу. Ще однією важливою складовою є ідентифікація тіл тих, хто вважалися безвісти зниклими (ідентифіковано більше 3,6 тис. осіб, а невстановленими залишаються 2 тис. 100 осіб, включно з військовими). Триває робота по занесенню в базу ДНК-профілів рідних (маємо 7 тис. профілів для порівняння), є 32 швидкісні лабораторії по відбору ДНК, які надали міжнародні партнери, ще на 12 в очікуванні (близько 1 тис. осіб ідентифікували саме завдяки ДНК-експертизам)¹⁴. Для ідентифікації в Україні за кордоном у родичів здійснюють забір слини (упродовж 2023 року завдяки Міжнародній комісії з питань зниклих безвісти (Нідерланди) у понад 400 громадян України за кордоном відібрано ці зразки та встановлено близько 90 збігів) задля виведення формули ДНК і порівняння в автоматичному режимі. Міжнародні партнери надали й прилади ANDE, «які дозволяють встановити ДНК-профіль за півтори години майже з стовідсотковою ефективністю»¹⁵. 17 лютого за участі посла США в Україні Бріджит Брінк було передано від США Україні новий пакет технічної допомоги (66 автомобілів, 250 дронів, 9 систем 3D наземного лазерного сканування з програмним забезпеченням і ДНК-лабораторії) для слідчих підрозділів, які розслідують воєнні злочини. «Загалом від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну США передали органам системи МВС допомоги більш ніж на 287 млн доларів»¹⁶.

Своєю чергою, Офіс Генпрокурора створив 9 спеціалізованих підрозділів щодо розслідування воєнних злочинів, а також спеціалізовані підрозділи щодо розслідування воєнних злочинів сексуального насильства під час конфлікту і злочинів проти довкілля. «Наше головне завдання –

---

¹³ ПРОБЛЕМИ З БЕЗПЕКОЮ ЧЕРЕЗ ЗБРОЮ В КРАЇНІ НЕ БАЧУ, ЗАГРОЗИ ГРОМАДЯНАМ НЕМАЄ – КЕРІВНИК ГОЛОВНОГО СЛІДЧОГО УПРАВЛІННЯ НАЦПОЛІЦІЇ. 31.01.2024. [HTTPS://INTERFAX.COM.UA/NEWS/INTERVIEW/963982.HTML](https://interfax.com.ua/news/interview/963982.html)

¹⁴ ТАМ САМО.

¹⁵ ТАМ САМО.

¹⁶ СОФІЯ ЛАЗАРОВА США ПЕРЕДАЛИ УКРАЇНІ НОВИЙ ПАКЕТ ДОПОМОГИ ДЛЯ ФІКСАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ РФ. 17.02.2024. [HTTPS://NV.UA/UKR/WORLD/GEOPOLITICS/SSHA-PEREDALI-UKRAJINI-PAKET-DOPOMOGI-DLYA-FIKSACII-ZLOCHINIV-RF-NOVINI-UKRAJINI-50393585.HTML](https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/ssha-peredali-ukrajini-paket-dopomogi-dlya-fiksacii-zlochiv-rf-novini-ukrajini-50393585.html)

задокументувати кожен злочин і встановити патерни та командні ланцюжки, аби притягнути до відповідальності не лише виконавців, але і організаторів. Ці докази можуть бути потім передані до МКС, до міжнародних інституцій, і до країн-партнерів тощо», – зазначив Генпрокурор¹⁷.

5 березня у національних ЗМІ із посиленням на повідомлення прес-служби МКС, з'явилася інформація про те, що видано ордери на арешт російських командувачів дальньої авіації і Чорноморського флоту¹⁸. «Сьогодні, 5 березня 2024 року, Палата попереднього провадження II Міжнародного кримінального суду... видала ордери на арешт двох осіб – Сергія Івановича Кобилаша та Віктора Ніколаєвича Соколова, у контексті ситуації в Україні за ймовірні злочини, вчинені щонайменше з 10 жовтня 2022 року до щонайменше 9 березня 2023 року», – йдеться у повідомленні. Обом обвинувачуються у здійсненні нападів на цивільні об'єкти, заподіянні надмірної випадкової шкоди цивільним особам або шкоди цивільним об'єктам. Все це визначене воєнними злочинами. Також ці двоє звинувачуються у злочині проти людяності, що полягав у вчиненні нелюдських діянь, передбачених статтею 7(1)(k) Римського статуту. Суд має обґрунтовані підстави вважати, що вони несуть індивідуальну кримінальну відповідальність за вищезазначені злочини, а також за те, що вчинили їх спільно та/або через інших осіб. Також суд вважає, що ці росіяни видавали накази про вчинення злочинів та/або не здійснювали належного контролю над силами, які перебували у їхньому підпорядкуванні. «Обидва ордери на арешт видали на підставі клопотань, поданих стороною обвинувачення», – зазначили в суді. «Зміст ордерів видається під грифом «таємно» для захисту свідків та забезпечення розслідування», – додали в МКС¹⁹. *«Насамперед йдеться про застосування принципу командної відповідальності, згідно з яким командири можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за злочини своїх підлеглих. Тобто МКС, як і передбачалося, зосереджує увагу на “big fish”, розглядаючи найперспективніші з точки зору доведення кейси»*²⁰. Дякуючи прокурору МКС Каріму Хану, усім команді МКС та нашій українській команді, Президент підкреслив, що «коли міжнародна юстиція починає працювати, її вже не зупинити. Справедливість для України та

---

¹⁷ Юрій Братюк В Україні зареєстрували вже майже 112 тис. воєнних злочинів. ZAXID.NET. 8.12.2023. https://zaxid.net/v_ukrayini_zareyestruvali_vzhe_mayzhe_112_tis_voyennih_zlochiviv_n1575999

¹⁸ Юлія Москаленко МКС ВИДАВ ОРДЕРИ НА АРЕШТ КОМАНДУВАЧІВ ДАЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ТА ЧОРНОМОРСЬКОГО ФЛОТУ РФ. 5.03.2024. <https://zn.ua/ukr/war/mks-vidav-orderi-na-aresht-komanduvachiv-dalnoji-aviatsiji-ta-chornomorskoho-flotu-rf.html>

¹⁹ ЮЛІЯ МОСКАЛЕНКО МКС ВИДАВ ОРДЕРИ НА АРЕШТ КОМАНДУВАЧІВ ДАЛЬНОЇ АВІАЦІЇ ТА ЧОРНОМОРСЬКОГО ФЛОТУ РФ. 5.03.2024. <https://zn.ua/ukr/war/mks-vidav-orderi-na-aresht-komanduvachiv-dalnoji-aviatsiji-ta-chornomorskoho-flotu-rf.html>

²⁰ МИКИТА ТКАЧЕНКО ЧЕРГОВІ ОРДЕРИ НА АРЕШТ ВІД МКС: ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ. 5.03.2024. ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ. <https://zn.ua/ukr/war/cherhov-i-orderi-na-aresht-vid-mks-visnovki-dlja-ukrajini.html>

міжнародної спільноти обов'язково буде відновлено»²¹. Вже 11 березня з офіційного сайту МКС стало відомо, що «...судді МКС на пленарному засіданні обрали суддю Томоко Акане головою суду. Суддя Росаріо Сальваторе Айтала був обраний першим віце-президентом, а суддя Рейне Алапіні-Гансу – стала другим віце-президентом. Члени президії обираються строком на три роки, рішення набуває чинності негайно», – йдеться у повідомленні. Саме **Томоко Акане** у березні 2023 року вона видала ордери на арешт Президента РФ Путіна та Уповноваженої з прав дитини в Росії Марії Львової-Белової за незаконну депортацію українських дітей, а МВС Росії, у відповідь, оголосило її в розшук²². Також Росія оголошувала у розшук ще одного суддю МКС, який видав ордери на арешт президента Володимира Путіна та дитячого омбудсмена Марії Львової-Белової, мова йде про суддю Серхіо Херардо Угальде Годінес. «Відповідна інформація розміщена у онлайн-базі МВС Росії. В базі розшуку також присутні Карім Ахмад Хан, Розаріо Сальваторе Айтала, Томоко Акане та Петро Хофманський. У розшук також оголошено помічницю Хофманського Лусдель Кармен Ібаньеса Карранса, а також суддю МКС Бертрама Шмітта»²³. Не зайвим буде підкреслити, що у національних ЗМІ, ще на початку серпня 2023 року із посиланням на американські медіа, значилося, що США передали до МКС докази злочинів, які російські військові вчинили в Україні. Постійним представником США при ОБСЄ така інформація не була спростована²⁴.

І наостанок слід резюмувати, що «сучасне міжнародне право дозволяє державам переслідувати та карати тих, хто вчинив злочини проти їх громадян. Це називається юрисдикцією за принципом *пасивної правосуб'єктності*, в якій немає нічого дивного, оскільки інтерес держави захищати власних громадян від протиправних посягань за кордоном є абсолютно легітимним»²⁵. На початку огляду вже йшлося про те, що 6 грудня 2023 року США офіційно таким принципом вже скористалися, як і Литва, тож існує переконання, що число цих випадків буде зростати, бо «...понад 20 держав вже почали власні розслідування або збирають докази воєнних злочинів в Україні»²⁶.

²¹ Оксана Лебедина Зеленський відреагував на вирoki Міжнародного кримінального суду. 5.03.2024. ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ. <https://zn.ua/ukr/politics/zelenskij-vidreahuvav-na-viroki-mizhnarodnoho-kriminalnoho-sudu.html>

²² АНГЕЛІНА ТАРАНЕНКО СУДДЯ, ЯКА ВИДАЛА ОРДЕР НА АРЕШТ ПУТІНА, ОЧОЛИЛА МКС: ПОДРОБИЦІ. 11.03.2024. TELEGRAF. <https://news.telegraf.com.ua/ukr/mir/2024-03-11/5839472-golova-mks-traffik-source=ukr.net>

²³ МИКИТА ТКАЧЕНКО РОСІЯ ОГОЛОСИЛА У РОЗШУК ШЕ ОДНОГО СУДДЮ МКС. ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ. 8.11.2023. <https://zn.ua/ukr/world/rosija-oholosila-u-rozshuk-shche-odnoho-suddju-mks.html>

²⁴ ВОЛОДИМИР ДЕДЕЙ США ПЕРЕДАЛИ ДОКАЗИ РОСІЙСЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ДО МКС – ПОСОЛ В ОБСЄ. 9.08.2023. ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ. <https://zn.ua/ukr/usa/ssha-peredali-dokazi-rosijskikh-zlochyniv-do-mks-posol-v-obsje.html>

²⁵ Костянтин Задоя Перше кримінальне провадження в США щодо воєнних злочинів, вчинених в Україні. 1.02.2024. <https://t4pua.org/2281>

²⁶ НАТАЛІЯ ДЖУМА ПОНАД 20 КРАЇН ВЖЕ ПОЧАЛИ ВЛАСНІ РОЗСЛІДУВАННЯ АБО ЗБИРАЮТЬ ДОКАЗИ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ РФ В УКРАЇНІ, – КОСТІН. ЦЕНЗОР.НЕТ. 14.03.2024. https://censor.net/ua/news/3478730/ponad_20_krayin_vje_pochaly_vlasni_rozsliduvannya_abo_zbyrayut_dokazy_voyennyh_zlochyniv_rf_v_ukrayini